

THE UNDERSTANDING OF DEATH IN SABAHATTIN ALI'S POEMS

Ammar Hamli MUARICH¹

Researcher, University of Baghdad, Iraq

Abstract

Sabah al-Din Ali is considered one of the most important writers of Turkish literature in the twentieth century. Although he wrote important works in many fields such as novels and stories; yet, he wrote some very important poems in Turkish literature. Sabah al-Din Ali was born on 25th of February, 1907 in the city of Egridra, in the province of Adirnah in western Turkey. His family was wealthy and he was a government employee. He died on the 2nd of April, 1948, at the age of 41 leaving many original works. He was a victim of a murder crime on the Turkish-Bulgarian border by a person named Ali Artkin, his body was found and identified at a later time. But the place of burial is unknown.

Sabah al-Din Ali is the author of very important works of Turkish literature, such as "Madonna in a Fur Coat", "Sirca Koşek", "The Devil Within and Koyu Teshkli Yusuf", which are well known and adopted by the entire Turkish society. Sabah Al-Din Ali has a poetic identity and personality. All of his poems are very simple, understandable, amazing, shocking and comprehensive. He is considered an easy-to-understand poet and at the same time difficult to understand. His poems are so few that they can be collected in a book of 150 pages. Although he did not write volumes of poems, his poems reflect the simplicity of Turkish poetry. He used, very effectively, the syllabic meter, which is the national poetic unit of the Turks. In his introduction, his poems deal with issues such as pain, grief, death, and separation, and similarly, many poems have been written.

As we know, death is a surrender of one's soul, and as a result, the body is no more able to perform its functions.

The body decomposes after death. The journey which starts with death differs according to beliefs. Whether there is life after death has been debated throughout human history, as a result there is no position to confirm or falsify this idea. Although the body decomposes, the artifacts left by the person remain alive and from this we can conclude that death has many dimensions. Throughout history scientists, poets and thinkers have expressed their opinions about this issue and contributed to the examination of death from many aspects. Poets, in particular have done this. In fact, due to the nature of poetry, spirituality comes at the forefront. Although death is material, its effects and depth are spiritual. Sabah al-Din Ali is one of the poets who touched upon this poetic aspect in many poems.

This paper starts with this comprehensive abstract, then the poet's personal and literary life are handled. The concept of death will be treated with reference to the poet poems..

Key words: (Death, Sabah Al-Din Ali, The Other World, Yearning, Poetry, The Poet, Interpretation And Thought, Meaning, Difference In Interpretation, Passion And Emotion In Poetry).

 <http://dx.doi.org/10.47832/2757-5403.18.18>

¹ ammahamli@colang_uobaghdad.edu.iq

SABAHATTİN ALİ'NİN ŞİİRLERİNDE ÖLÜM ANLAYIŞI

Ammar Hemli MAARİÇ

Araş. Gör, Bağdat Üniversitesi, Irak

ÖZET:

Sabahattin ALİ, 20. yüzyıl Türk Edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. Roman ve hikaye gibi pek çok alanda önemli eserler verse de, sayıca az olmasına rağmen Türk Edebiyatı açısından oldukça önemli şiirler yazmıştır. 25 Şubat 1907 tarihinde Türkiye'nin batısında bulunan Edirne ilinin Eğridere şehrinde dünyaya gelmiştir. Varlıklı ve memur bir ailenin çocuğu olan Sabahattin ALİ, ardından bıraktığı orijinal pek çok eserin ardından, henüz 41 yaşındayken, 2 Nisan 1948 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Elim bir hadise sonucu, Türkiye-Bulgaristan sınırında, Ali ERTEKİN adındaki şahıs tarafından öldürüldü. Cesedi çok sonra bulundu ve teşhis edildi. Mezar yeri bilinmemektedir.

Sabahattin ALİ, kısacık ömrüne çok sayıda önemli eser sığdıran şair ve yazardır. Türk Edebiyatı için oldukça mühim olan Kürk Mantolu Madonna, Sırça Köşk, İçimizdeki Şeytan ve Kuyucaklı Yusuf gibi tüm Türk toplumu tarafından bilinen ve benimsenen eserlerin sahibidir. Sabahattin ALİ'nin şair kimliği de oldukça önemlidir. Şiirleri oldukça sade, anlaşılır, vurucu, sarsıcı ve kapsamlıdır. Kolay anlaşılır, zor hazmedilir şiirlerin şairi olan Sabahattin ALİ'nin tüm şiirleri, 150 sayfalık bir kitapta toplanacak kadar azdır. Her ne kadar ciltler dolusu şiirler yazmasa da, şiirleri Türk Şiirinin sadeliğini yansıtır. Türklerin milli nazım birimi olan hece ölçüsünü oldukça etkili kullanmıştır. Acı, keder, ölüm, ayrılık gibi konular ön plandadır. Pek çok şiiri bestelenmiştir.

Ölüm, diğer adıyla mevt; kişinin ruhunu teslim etmesi ve bunun neticesinde vücudunun işlevini yerine getirememesidir. Ölüm ile beraber, kişinin yaşam fonksiyonları biter ve geriye yalnızca çürümeye mahkum olan bedeni kalır. Ölümle başlayan yolculuk, çeşitli inançlara göre farklılık arz ederken, bazı insanlara göre ise böyle bir yolculuk söz konusu değildir. Ölümünden sonraki yaşamın var olup olmadığı, insanlık tarihi boyunca tartışılmıştır. Neticesinde bunu doğrulayacak veya yanlışlayacak bir durum söz konusu olmadığı için, gerisi yalnızca fikirlere kalmıştır. Her ne kadar beden çürüse de, kişinin geride bıraktığı eserler yaşamaktadır. Ölümün pek çok boyutu vardır. Tarih boyunca pek çok alim, şair, mütefekkir ve düşünür, bu hususta fikir beyan etmişler ve ölümün pek çok açıdan incelenmesine katkı sağlamışlardır. Bilhassa şairler, bu hususta okul etkilidir. Nitekim şiirin tabiatı gereği, manevi boyutu ön plandadır. Ölüm ise, her ne kadar bizzat kendisi maddi olsa da, esasında etkileri ve derinliği manevidir. İşte ölümün bu şairane tarafını bilen şairlerden biri olan Sabahattin ALİ, yazmış olduğu şiirlerinde bu kavramı oldukça sık bir şekilde kullanmış ve pek çok açıdan ele almıştır.

Çalışmamıza bu kapsamlı özet ile başlıyoruz. Ardından 20. Yüzyılın en özgün ve en kıymetli yazar ve şairlerinden biri olan Sabahattin ALİ'nin hayatı, edebi şahsiyeti ve yapıtları incelenecektir. Ardından ölüm kavramı üzerinde durulacak ve son olarak Sabahattin ALİ'nin şiirlerinde ölüm kavramı incelenecektir

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Sabahattin Ali, Mevt, Öte Dünya, Âhret, Hasret, Şiir, Şair, Edebiyat, Yorum Ve Düşünce, Anlam, Yorum Farklılıkları, Şiirde Anlam, Duygu Ve Hissiyat.

Sabahattin ALİ, hayatı, edebi şahsiyeti ve yapıtları:

Sabahattin ALİ, 20. yüzyıl Türk Edebiyatının en önemli yazarlarından. 25 Şubat 1907 tarihinde Türkiye'nin batısında bulunan Edirne ilinin Eğridere şehrinde dünyaya gelmiştir. Babası, piyadede yüzbaşılık görevinde bulunan ve Cihangirli namıyla tanınan Ali Selahaddin Bey'dir. Annesi ise Hüsniye isminde bir ev hanımıdır.

Eğitim hayatına İstanbul'un Üsküdar semtinde başladı. Sırasıyla ardından Çanakkale ve Edremit şehirlerinde devam etti. Öğrencilik yılları, oldukça başarılı bir şekilde devam etti. Ardından 1922 yılında Balıkesir ilinde bulunan Muallim Mektebi'ne kaydını yaptırdı. (TAŞAN, 1976: 44) Oradan İstanbul'daki Muallim Mektebi'nde eğitim hayatına devam etti. Buradaki okulundan mezun olduğu sene, 1927 yılında babası Ali Selahaddin Bey vefat etti. Ardından Yozgat ilinde bulunan Merkez Cumhuriyet İlkokulu'nda öğretmen olarak eğitim vermeye başladı. Bu vesileyle ilk memuriyeti de başlamış oldu.

O yıllarda Türkiye'de yabancı lisan öğretmenliğinde oldukça fazla açık vardı. Türk Devleti, seçtiği 15 adet öğrenciyi, dil öğrenip tekrar gelip ardından Türkiye'de öğretmenlik yapmaları için seçip yurtdışına göndermişti. Bu 15 öğrenci arasında Sabahattin ALİ de vardı. Bu vesileyle 1928 yılında Almanya'ya gönderildi. Almanya'nın Potsdam şehrinde eğitim almaya başladı. Ardından Berlin şehrinde yine aynı amaç doğrultusunda eğitim almaya devam etti. İki yıl sonra 1930 tarihinde Türkiye'ye geri döndü. Bu yurtdışı seyahatinden sonra ilk iş olarak Bursa ilinin Orhanlı ilçesinde bulunan bir okulda öğretmenlik yaptı. Ardından Aydın ilindeki bir okulda Almanca dili öğretmenliği yaptı. Bu sırada, Marksist ve komünist öğretiler yaydığı iddiasından dolayı, 1931 yılında Mayıs ayından Eylül ayına kadar 5 ay süreyle Aydın Tutukevi'nde hapis yattı. (GÖVSA, 1946: 332).

30 Eylül tarihinde Konya ilinde bulunan bir okulda Almanca öğretmeni sıfatıyla görev yaptı. Bu esnada öğretmenlerin bulunduğu bir seminerde, devlet ricalini tenkit eden ve onları tahkir eden bir söyleşi yaptı. 22 Aralık 1932 tarihinde Sinop ilinde bulunan hapishanede hapse mahkum edildi. Cumhuriyet'in kuruluşunun 10. yılı münasebetiyle yurt genelinde çıkarılan aftan faydalanıp cezaevinden beraat etti. 1 yıl süreyle öğretmenliğe devam edemedi. Bu süre zarfında Ankara ilinde bulunan çok sevdiği dayısının yanında kaldı. Hareketli ve sosyal yapısıyla yakın çevrelerce dikkat çekti. Zeki bir yapısı olan Sabahattin ALİ, bu bir yıl boyunca bol bol kitap okudu ve kendini geliştirdi. (KORKMAZ, 1997: 19).

Yeniden devlette memuriyet hayatına dönebilmesi için kendisinden devlet ricalini öven bir şiir yazması talep edildi. Bunun üzerine "Sensin Ülkü adıyla beynimde dimdik duran / Sensin çeyrek asırlık günlerimi dolduran" dizlerini de içerisinde barındıran "Benim Aşkım" başlıklı meşhur şiirini Varlık isimli dergide yayınladı. 15 Ocak 1934 tarihinde yayınlanan bu şiir, Sabahattin ALİ'nin ilk telif eseridir. Bunun üzerine 30 Eylül 1934 tarihinde artık devlet yanlısı olduğu tespit edildi ve kendisine şimdiki adı Eğitim Bakanlığı olan Maarif Vekaletinde bir memuriyet tevdi edildi. (REŞİT, 1936: 264).

16 Mayıs 1935 tarihinde Aliye ismindeki bir hanımefendi ile izdivaç yaptı. Bu evlilikten Filiz isminde bir kız çocuğu dünyaya geldi. Babasının ismi olan Ali'yi soyisim olarak seçti ve artık soyadı ALİ oldu. Tarihler 1 Mayıs 1937'yi gösterdiğinde askerlik vazifesi için İstanbul'a gitti. oradan askerliğine Eskişehir ilinde devam etti. Yedek Subay rütbesiyle 1 Mayıs 1938 tarihinde vatani görevini tamamladı. Kızı Filiz Hanım, bu sırada dünyaya geldi. Tüm bunlardan sonra 1938 tarihinde Ankara ilinde bulunan Mûsiki Muallim Mektebinde Türkçe öğretmenliği vazifesinde bulundu. Aynı yıl Alman rejisör Karl Ebert isimli şahsa asistanlık yaptı. Aralarında Sabahattin Eyüboğlu ve Niyazi Ağırnaslı gibi arkadaşlarının bulunduğu bir edebi çevre edindi ve edebi yönünü iyice geliştirdi. 1939 yıllarında 2. dünya savaşı başladı. Aynı yıl yurt genelinde bir seferberlik hareketi başlatıldı. Bu vesileyle ikinci kez askere gitti. 4 ay süren askerliğini Kars ilinin Sarıkamış ilçesinde yaptı. Bu sırada en güzel eserlerinden biri olan Kürk Mantolu Madonna isimli meşhur eserini kaleme aldı. 1941 ve 1943 yıllarında, çeşitli almanca eserleri Türk diline çevirdi. Yine aynı yıllarda öğretmenlik mesleğinin yanı sıra Tercüme Bürosunda Türk Dil Kurumunda çalıştı. (KUTLU, 1972: 37)

Sanata düşkün ve eleştiriyi çok seven bir karakteri olan Sabahattin ALİ, aykırı bir yazar olarak her zaman devlet tarafından takibi yapıldı. Nitekim hiçbir zaman eleştiri yapmaktan ve devlet ricalini tenkit etmekten geri durmayan bir yapısı vardı. Bu sebeple hayatı çalkantılı geçti. Örneğin büyük Türk Mütefekkir ve Yazar Hüseyin Nihal ATISIZ, kendisine vatan düşmanlığı gerekçesiyle dava açtı. Sanıkların konuştuğu mahkemede çok büyük olaylar yaşandı. (TANZİMATTAN BUGÜNE EDEBİYATÇILAR ANSİKLOPEDİSİ, 2001: 705).

Aynı yıl olan 1944 senesinde Eylül ayında yeniden askere gitti. Sene 1946 yılında, yakın dostu Yazar Aziz NESİN ile birlikte Marko Paşa isimli hicivsel ve mizahi dergiyi çıkardılar. Bu dergi, dönemin Cumhurbaşkanı olan İsmet İNÖNÜ'yü ağır bir şekilde eleştiriyordu. Bu aykırı tutumları sebebiyle devlet takibine alınan Usta Yazar Sabahattin ALİ, yurt dışına kaçmaya karar verdi. Bulgaristan üzerinden Avrupa'ya kaçmak üzere bir kamyonu bindi. Kendisine yol göstermesi için kiraladığı arkadaşı Ali ERTEKİN tarafından, başına aldığı darbe yüzünden 2 Nisan 1948 tarihinde henüz 41 yaşındayken vefat etti. (ERTÜZÜN, 1985: 13)

Sabahattin ALİ, özgürlüğüne düşkün bir yapıya sahipti. Şiirlerinde çoğu zaman bundan bahsederdi. Dağları severdi ve dağlarda öldü. Mezar yeri bilinmemektedir. Tıpkı bir şiirinde bahsettiği gibi meskeni dağlardır:

"Eğer kadrim bilinirse

İsmim ağza alınırsa

Yerim soran bulunursa

Benim meskenim dağlardır." (ALİ, 2022: 31)

Yapıtları: (KORKMAZ, 2019: 434)

Şiir:

Dağlar ve Rüzgâr (İstanbul 1934), Bütün Şiirleri (haz. Atilla Özkırmı, İstanbul 1999).

Hikâye:

Değirmen (İstanbul 1935), Kağrı (İstanbul 1936), Ses (İstanbul 1937), Yeni Dünya (İstanbul 1943), Sırça Köşk (İstanbul 1947).

Roman:

Kuyucaklı Yusuf (İstanbul 1937), İçimizdeki Şeytan (İstanbul 1940), Kürk Mantolu Madonna (İstanbul 1943).

Tercüme:

Max Mimmerich, Tarihte Garip Vakalar (Ankara 1936); Sophokles, Antigone (İstanbul 1941); Christian F. Hebbel, Gyges ve Yüzüğü (Ankara 1944).

Ölüm Hakkında:

"isim. 1. Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat: "Çenesinde babamın ölüm günü gördüğüm asabi buruşmalar var." -Yusuf Ziya Ortaç. 2. Ölme biçimi: Yanarak ölümü, feciydi. 3. İdam cezası: Ölümüne mahkûm oldu. 4. ünlem. Ölmesi istenen canlı için kullanılan bir söz: Zalimlere ölüm! 5. mecaz, Sona erme, yok olma, ortadan kalkma: Küçük sanayinin ölümü. 6. mecaz, Çok büyük sıkıntı, üzüntü: "Sürgün benim için ölüm gibi bir şey olmuştu." -Reşat Nuri Güntekin." (GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK VE YAZIM KILAVUZU, 2001: ÖLÜM MADDESİ)

Görüldüğü üzere, ölüm kavramı, Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu'nda bu şekilde izah edilmiştir. Ölüm, diğer adıyla mevt, canlı yaşam formunun, hareket ve eylem gibi yeteneklerini artık yerine getirememesine bağlı olarak yaşam bulgularını yerine getirememesi ve dolayısıyla hayatın son bulmasıdır. Bu durum, yalnızca canlı forumlarından biri olan insan için değil, bitki ve hayvan gibi yaşam bulgularına rastladığımız diğer canlılar için de geçerlidir. Madem ölümün çaresi yok, o halde ölüm, büyük bir hakikattir. Tüm yaşam formları için kaçınılmaz bir gerçektir. İşte bu önemli hakikat, tarih boyunca insanlar nezdinde pek çok açıdan ve pek çok yorum farklılığı ile ele alınmıştır. Genel olarak bakıldığında ölüm, oldukça basit ve nettir. Ruh bedenden ayrılır ve canlı ölür. Fakat iş, geride bıraktığı etkilere ve özellikle psikolojik bağlantılarına kaldığında basitlikten çıkar ve oldukça komplike bir kavrama bürünür.

Tüm din yapıları, tarih boyunca ölüm hakkında geniş fikirler ortaya atmıştır. Ve hatta diyebiliriz ki neredeyse tüm dini inanç ve gruplar, ölüm ve sonrası üzerine var olmuştur. Tıpkı yaptığımız bu genelleme gibi İslam dini de ölüm hakkında kendine has yorum ve inanç sistemi

kurmuştur. Sabahattin ALİ'nin Müslüman bir şair olduğu göz önünde bulundurularak, yapacağımız incelemelerin bu minvalde değerlendirilmesi ve sınırlandırılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Ölüm hadisesi, ele alınış bakımından daha çok psikolojik ve yer yer sosyolojiktir. Bu özelliği ile ölüm, daha çok psikoloji ve sosyolojinin konusudur. Edebi aklın en tesirli yöntemlerinden biri olan şiir ise, kavramları, insana etkileri bakımından psikolojik açıdan ele alır. Bu durum insan topluluklarına da sirayet ettiği göz önünde bulundurularak sosyolojik yaklaşımının da olduğu ortaya çıkmaktadır. Ölüm gibi psikolojik ve sosyolojik bir kavramın şiire konu olması ve şiirin bu kavramı pek çok açıdan işlemesi, bu bakımdan gayet tabiidir.

Bahsi geçen bu durumun, daha somut bir örneği olarak, annesinin çocuğuna olan ilgisi verilebilir. Nitekim nasıl ki bir anne, yavrusunu önemser, onu koruyup kollayıp sever; tıpkı bunun gibi bir şair de, ölüm kavramına ilgi duyar, sever ve onun için yeni şeyler düşünür. Nasıl ki anne, yavrusundan ayrı kalamaz, tıpkı bunun gibi bir şair de, ölüm ve etkilerini işlemekten ayrı kalamaz. İstisnasız her şair, mutlaka ölüm kavramına dair bir şiir yazmıştır. 20. yüzyılın en özgün ve en kıymetli şairlerinden biri olan Sabahattin ALİ ise, bahsi geçen bu durumu net bir şekilde ortaya koymuş ve şiirlerinde oldukça yoğun bir şekilde ölüm hadisesini işlemiştir.

Ölüm ve ötesine dair yaptığımız bu girişten sonra şimdi de, Sabahattin ALİ'nin şiirlerinden hareketle ölüm kavramını inceleyeceğiz.

Sabahattin ALİ'nin Şiirlerinde Ölüm Anlayışı:

Sabahattin ALİ, kısacık ömrüne çok sayıda önemli eser sığdıran şair ve yazardır. Türk Edebiyatı için oldukça mühim olan Kürk Mantolu Madonna, Sırça Köşk, İçimizdeki Şeytan ve Kuyucaklı Yusuf gibi tüm Türk toplumu tarafından bilinen ve benimsenen eserlerin sahibidir. Sabahattin ALİ'nin şair kimliği de oldukça önemlidir. Şiirleri oldukça sade, anlaşılır, vurucu, sarsıcı ve kapsamlıdır. Kolay anlaşılır, zor hazmedilir şiirlerin şairi olan Sabahattin ALİ'nin tüm şiirleri, 150 sayfalık bir kitapta toplanacak kadar azdır. Her ne kadar ciltler dolusu şiirler yazmasa da, şiirleri Türk Şiirinin sadeliğini yansıtır. Türklerin milli nazım birimi olan hece ölçüsünü oldukça etkili kullanmıştır. Acı, keder, ölüm, ayrılık gibi konular ön plandadır. Pek çok şiiri bestelenmiştir.

Sabahattin ALİ'nin ölüme dair yazmış olduğu şiirlerin ilki, hiç şüphesiz SERVİ isimli hece vezinli şiiridir. Biz burada, konu gereği olarak ilgili şiirin 1, 3 ve 5. kıtalarına alıntı yapmak suretiyle bakacağız:

"Bir servi dedi ki bana
Rahat benim altımdadır
Başını vurma dört yana
Rahat benim altımdadır

...
Sana kökümde yer versem
Gölğemi üstüne gersem
Hey rahat isteyen sersem
Rahat benim altımdadır
...
Yarin de gezer dolaşır
Bir gün buraya ulaşır
Hasretler burda buluşur
Rahat benim altımdadır." (ALİ, 2022: 32)

Servi ağaçları, Türk Edebiyatında mezarlıkları çağırır. Yani Türk şiirinde servilerden bahsediliyorsa, o halde bu, mezarlık ve dolayısıyla ölüm anlamındadır. Konumuzu pekiştirmek açısından, usta şair Necip Fazıl KISAKÜREK'in AH İSTANBUL şiirinden bir dizeyi örnek olarak verelim:

"...
Servi, endamlı servi, ahirete perdelik.
..." (KISAKÜREK, 2013: 167)

Yine aynı şekilde bir başka örnek olarak, usta şair Mehmet Şamil'in bir şiirinde bahsettiği üzere:

"... Hu çekmez mi serviler, kabristan ağlar diye
..." (ŞAMİL, 2012: 70)

Necip Fazıl KISAKÜREK ve Mehmet Şamil'den verilen her iki örnekte de görüldüğü üzere servi ağaçları, mezarlar ve dolayısıyla ölümle ilgilidir. Nitekim Türkiye'nin özellikle İstanbul mezarlıklarında, servi ağaçları oldukça sık görülür. Servi ağaçlarının mezarlıklarda açması, şairlerin dikkatini çekmiş ve dolayısıyla şiirlerinde işlemişlerdir. Tıpkı Sabahattin ALİ'nin, bizzat SERVİ ismini verdiği şiiri gibi.

Sabahattin ALİ, SERVİ şiirinin ilk kıtasında, bir servi ağacının kendisiyle mecazen konuştuğunu ve bu servinin kendisine "rahat benim altımdadır" dediğinden bahsetmektedir. Burada servinin kendisini çağırıyor oluşu, ölümün her an kişiye yakın olmasıyla anlaşılır. Yani burada şair, ölüm her an bizi yanına çağırır gibi bir anlam ifade etmektedir. Servinin

rahatlığı ön plana çıkarması, Sabahattin ALİ'nin zor bir yaşam sürdüğünün kanıtıdır. Nitekim servinin davetine icabet edince, yani ölünce, sonunda rahata erecektir. Dolayısıyla ilk kıtaya nazaran diyebiliriz ki, Sabahattin ALİ, ölümü bir rahatlık olarak görmektedir. Dünyanın acı ve kederinden bir kaçış kapısı olarak tarif etmektedir.

İkinci kıtada bahsi geçen kökünde yer vermek, toprağa girmek yani ölmek manasındadır. Nitekim bir ağacın kökü, toprağın altında bulunur. Kökümde yer versem söylemi, toprağın altına girsen anlamındadır. Yine aynı şekilde gölgemi üstüne gersem, altında yatacağının işaretidir. "Hey rahat isteyen sersem" söylemi ise, servinin dilinden, Sabahattin ALİ'nin kendi kendine söylediği bir sözdür. Yani şair, dünyada rahata ermemiş, yalnızca servinin gölgesine sığınınca yani ölünce rahata erecektir. Dolayısıyla Sabahattin Ali'ye göre ölüm, kurtuluş ve rahatlaktır.

Üçüncü kıtada ise, Sabahattin ALİ, geride bırakacağı yarı yani sevdiği için endişe duymaktadır. Fakat servi ona, yarın de elbet bir gün buraya gelecek diyerek onu teskin etmektedir. Dolayısıyla ölenler, geride bıraktıklarına üzülmeyinler. Nitekim herkes muhakkak ölümü tadacaktır.

Yine Sabahattin ALİ, yaşamdan memnuniyetsizliğini dile getirdiği SON MEKTUP isimli duygusal şiirinde, konumuzla alakalı olarak şunları ifade etmektedir:

"Ey yar bu mektubu aldığın demde

Kara topraklara verdim kendimi

Her şey bana engel oldu alemde

Bir coşkun nehirdim, yıktım bendimi

...

Yıldız olur sana ışık tutarım

Bülbül olur pencerede öterim

Yer altında belki rahat yatarım

Yer üstünde çektiklerim dindi mi" (ALİ, 2022: 57)

Şair burada, ölmeden hemen önce yazmış olduğu mektubu, sevdiği kişiye göndermiştir. Nitekim ilk iki dizede, bu mektup eline ulaştınca ben ölmüş olacağım demektedir. Nitekim ikinci dizede geçen "Kara toprağa verdim kendimi" ifadesi, ölümdür. Kara toprak, kişinin ölümle biten hayatının ebedi istirahatgahıdır. Bu son mektubun ilk kıtasının üçüncü dizesinde, hayatta hep olumsuzluklarla karşılaştığını söylemektedir. Coşkun bir nehir iken, yani hareketli ve cüretkar bir yaşamın ardından ebediyen sakinliğini muhafaza etmek üzere ölecektir. Dolayısıyla Sabahattin ALİ'ye göre ölüm, dinlenme ve kurtulma yeridir.

Geride bıraktıklarına üzülse de, ruhen onların yanında olacağını, ikinci kıtada belirtmektedir. Yıldız ve bülbül gibi suretlere bürünüp mecazen ve ruhen sevdiği kişinin

daima yanında olacağını ifade etmek suretiyle şu yargıyı ortaya koymaktadır ki, Sabahattin ALİ, ölümü yok oluş olarak algılamamaktadır. Ona göre ölüm, hiçlik yurdu değildir. Nitekim öldükten sonra sevdiği kişiyle irtibat kuracağını söylemesi, ölüme bakıp açısını ortaya koymaktadır.

Yine Sabahattin ALİ, konumuza ilişkin yazmış olduğu *SERSERİNİN ÖLÜMÜ* isimli şiirinin ilgili kısmında, ölüm anını şu şekilde anlatmaktadır:"...

Bir kurşunla yerlere yıkılan bir serseri

Kazıyor, tekmeliyor ayaklarıyla yeri.

Gemi halatı gibi kolları geriliyor

Vücudu yılan gibi kıvrılıp seriliyor

Ölümün korkusudur şimdi beynini yakan

Bir ıstırap nehridir ağzından dökülen kan.

Gözleri deli gibi fırlamış çanağından

Yaşlar yuvarlanıyor, ateşli yanağından.

Dalga dalga kan olmuş mor çiçekli mintanı

Göğsünü parçalayıp çıkmak istiyor canı

Istırap korku hüznün gözlerinde birikmiş

Sönük nazarlarını sabit bir yere dikmiş

... " (ALİ, 2022: 80)

Burada bahsi geçen bir adamın ölümüdür. Sabahattin Ali, bu adamın ölüm anına tanıklık etmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla bu adam, kötü karakterli bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla ölümü hoş karşılamaz. Sabahattin Ali, kendisi söz konusu olduğunda, ölümü bir kurtuluş vesilesi olarak görürken, bu kötü ve bedbaht adama göre ölümü kötü tarif etmiştir. Dolayısıyla diyebiliriz ki, Sabahattin ALİ'ye göre ölüm, kişiden kişiye değişir. Kişi kendisini bilirse, iyilik ve güzelliklerle dolu bir yaşam sürerse, ölüm onu güzel karşılar ve ona huzur verir. Fakat tam tersi olarak, bahsi geçen örnekte de görüldüğü üzere kötü bir adamın ölümü de kötü olur.

Alıntıladığımız kısımda ölümle alakalı olarak, ilk dizeden başlamak üzere şunlar ifade edilir. Buradaki bahsi geçen çoğu anlatı, metaforiktir. Kötü adamın öldürüldüğünde ayaklarıyla yeri kazması, ölümün şiddetine vurgu yapar. Kolları gemi halatı gibiyken gerilmesi ise, ne kadar güçlü kuvvetli olursan ol, ölüm gelince gücünün bir anlamı kalmaz anlamındadır. Nitekim vücudunun çelimsiz bir yılan gibi kıvrılıyor olması, buna işaretler. Beynini yakan şey ise ölüm korkusudur. Bahsettiğimiz üzere kötü yaşam, kötü ölüm getirir. Dolayısıyla o kişi ölümden korkar. Bu yüzden yerde yatan bu zavallı adam, ölüm korkusu çekmektedir. Nitekim ağzından çıkan kan, ıstırap yani hüznün ve kader dolu bir nehre benzetilmek suretiyle durumun vehameti ortaya çıkartılmıştır. Ardından gözleri dehşetle

açılan adam, ateşlidir. Vücudu, ölüm hararetiyle yanmaktadır. Gözlerinden akan gözyaşları ise, bu durumun acısı sebebiyledir. Nitekim ölüm, acı verir. Canı yani ruhu vücudunu terk ederken, sanki vücûdunu yırtmak ister gibi acı vermektedir. Sonuç olarak son iki dizede belirtildiği üzere kötü hayat yaşayan kötü adamın son anlarında gözlerinde biriken şey, ıstırap, korku ve hüzündür. Bu yüzden ölüm korkusuyla canını teslim etmiştir.

Ölüm anını bu kadar güzel anlatan çok az şair vardır. Bunlardan biri Sabahattin ALİ'dir. Şiiri okuyan okurlar, sanki orada kişinin öldüğüne tanıklık etmiş gibi hisseder. Bu da Sabahattin ALİ'nin ne kadar önemli ve içli bir şair olduğunun kanıtıdır.

Son olarak Sabahattin ALİ, konumuza ilişkin yazmış olduğu İLK BEYAZ SAÇ isimli muhteşem şiirinin son kıtasında şunları söyler:

"Elbet ihtiyarlayıp

Toprağa döneceğiz

Biz bir günde parlayıp

Bir günde söneceğiz." (ALİ, 2022: 86)

Sabahattin ALİ, bu şiirini 1 Nisan 1926'da henüz gencecik bir edip iken, Çağlayan isimli bir dergide yayınlamıştır. Yazma sebebi ise, henüz genç olmasına rağmen, saçında gördüğü beyaz bir saç telidir. Beyaz saç, yaşlanmayı, dolayısıyla ölümü çağırır. Dolayısıyla Sabahattin ALİ, bu beyaz saç telini görmüş ve ölümü hatırlamıştır. Elbet bir gün ihtiyarlayıp yani yaşlanıp toprağa döneceğini, yani öleceğini söyler. Dolayısıyla ölüm kaçınılmazdır. Bir günde parlayıp bir günde söneceğiz söylemi ise, hayatın hızla geçtiğini ve nasıl geçtiğinin anlaşılmadığına yapılan vurgudur.

Sonuç olarak, Sabahattin ALİ'ye göre ölüm, kaçınılmaz bir sonudur. Dünya hayatı ise, bir gün gibi kısacık bir zaman dilimidir. Ölüme giden yol, saçların beyazlamasıyla kendini belli eder.

SONUÇ

Sabahattin ALİ, 20. yüzyıl Türk Edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. Roman ve hikaye gibi pek çok alanda önemli eserler verse de, sayıca az olmasına rağmen Türk Edebiyatı açısından oldukça önemli şiirler yazmıştır. 25 Şubat 1907 tarihinde Türkiye'nin batısında bulunan Edirne ilinin Eğridere şehrinde dünyaya gelmiştir. Henüz 41 yaşındayken, 2 Nisan 1948 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Elim bir hadise sonucu, Türkiye-Bulgaristan sınırında, Ali ERTEKİN adındaki şahıs tarafından öldürüldü. Cesedi çok sonra bulundu ve teşhis edildi. Mezar yeri bilinmemektedir.

Sabahattin ALİ, kısacık ömrüne çok sayıda önemli eser sığdıran şair ve yazardır. Türk Edebiyatı için oldukça mühim olan Kürk Mantolu Madonna, Sırça Köşk, İçimizdeki Şeytan ve Kuyucaklı Yusuf gibi tüm Türk toplumu tarafından bilinen ve benimsenen eserlerin sahibidir.

Şiirleri oldukça sade, anlaşılır, vurucu, sarsıcı ve kapsamlıdır. Kolay anlaşılır, zor hazmedilir şiirlerin şairi olan Sabahattin ALİ'nin tüm şiirleri, 150 sayfalık bir kitapta toplanacak kadar azdır. Her ne kadar ciltler dolusu şiirler yazmasa da, şiirleri Türk Şiirinin sadeliğini yansıtır. Türklerin milli nazım birimi olan hece ölçüsünü oldukça etkili kullanmıştır. Acı, keder, ölüm, ayrılık gibi konular ön plandadır. Pek çok şiiri bestelenmiştir.

Ölüm, yaşamın sona ermesi, ruhun bedenden ayrılmasıdır. Tarih boyunca pek çok alim, şair, mütefekkir ve düşünür, bu hususta fikir beyan etmişler ve ölümün pek çok açıdan incelenmesine katkı sağlamışlardır. Bilhassa şairler, bu hususta okul etkilidir. Nitekim şiirin tabiatı gereği, manevi boyutu ön plandadır. Ölüm ise, her ne kadar bizzat kendisi maddi olsa da, esasında etkileri ve derinliği manevidir. İşte ölümün bu şairane tarafını bilen şairlerden biri olan Sabahattin ALİ, yazmış olduğu şiirlerinde bu kavramı oldukça sık bir şekilde kullanmış ve pek çok açıdan ele almıştır.

Sabahattin ALİ, şiirlerinde, ölümü hoş karşılamış , bir kurtuluş yolu ve kapısı olarak görmüş, asla bir hiçlik yurdu olarak telakki etmemiştir.

Çalışmamıza kapsamlı bir özet ile başladık. Ardından 20. Yüzyılın en özgün ve en kıymetli şairlerinden biri olan Sabahattin ALİ'nin hayatı, edebi kişiliği ve yapıtlarını tanıttık. Ölümle ilgili olarak yapmış olduğumuz bir girişten sonra, Sabahattin ALİ'nin şiirlerinden hareketle ölüm kavramını işledik.

Gayret bizden, tevfik Allah'tan.

KAYNAKÇA..

ALİ Sabahattin, Bütün Şiirleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2022.

ERTÜZÜN Reşit Mazhar, Sabahattin Ali Olayının Gerçeği, İstanbul 1985.

GÖVSA İbrahim Alâeddin, Türk Meşhurları Ansiklopedisi, İstanbul, 1946.

Güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu, Ölüm maddesi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2001.

KISAKÜREK Necip Fazıl, Çile, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2013.

KORKMAZ Ramazan, Sabahattin Ali: İnsan ve Eser, İstanbul 1997.

KORKMAZ Ramazan, "Sabahattin Ali", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2019.

KUTLU Mustafa, Sabahattin Ali, Dergah Yayınları, İstanbul 1972.

REŞİT Muzaffer, "Sabahattin Ali ile Bir Konuşma", Varlık Dergisi, Sayı 65, İstanbul 1936.

ŞAMİL Mehmet, Kırk Kanatlı Bahçe, Okur Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2012.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, "Sabahattin Ali", 2. Cilt, İstanbul 2001.

TAŞAN Berrin, "Sabahattin Ali Sinop'ta", Soyut Dergisi, Sayı 87, İstanbul 1976.